

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID

N° 3

Oktoober

1926

SISU:

- 1) Joh. Aavik. — Üks raamatukriisi põhjus.
- 2) Richard Roht. — Viimaste aastate eesti kirjandusest.
- 3) I. M. — Eesti biograafiline leksikon I. (Arvustus.)
- 4) Joh. Kuulbergi lastenäidendid.
- 5) H. S(epp). — H. Moora: Eestlaste kultuur muistsel iseseisvus-ajal. (Arvustus)
- 6) J. M. — Dr. A. Audova: Elu ja elukorraldus. (Arvustus.)
- 7) 1. X. 26. — 25. X. 26. ilmunud ja trükkis olevate raamatute nimestik.

HINNATA KAASANDED:

- 1) El. Sell: „Lühike saksa kirjanduslugu“ III jagu 2. vihk. Keskoolidele.
- 2) A. R. Thacker, B. A.: „A SHORT HISTORY OF ENGLISH LITERATURE“ — PART II. Keskoolidele.

Üks raamatukriisi põhjus¹⁾.

Et meie raamatuasjandus juba mõnd aastat teatavat kriisi põeb, on tuntud tõsiasi. See kriis seisab lihtsalt selles, et raamatuid liig vähe ostetakse. Seda kurdavad kirjastajad, seda kaebavad raamatukauplajad. Ja selle tagajärg on see, et kirjastajad uusi raamatuid kulgi palju enam kirjastada ei võta, nii kaua kui senni trükit raamatud alles ladudes virnas on ja raha neis kinni. Kirjanikkude käsikirjad ootavad asjata trükkijat, huvi kaob neilgi niimoodi loomistöö vastu ja kirjandus läheb tagurpidi.

Sel raamatukriisil, s. o. mitte-ostmisel on muidugi omad põhjused, ja koguni mitmesugused ja mitmekülgsed põhjused: need peituvad osalt meie raamatukauplus-oludes, osalt ka kirjastusis ja koguni kirjanikes endis. Kõiki neid siin käsitleda viiks liig pikale; neist igaühest tuleks kirjutada eri artikkel. Siin aga puudutetagu üht põhjust, mis kahtlemata on üks kõige mõjuvamaist. See peitub publikus: meie publik loeb vähe ja ostab veel vähem eestikeelset kirjandust. Ütlesin meelega eraldi: „loeb“ ja „ostab“, sest need on kaks tegevust, mis sugugi ei tarvitse igakord ühte langeda: võib raamatuid küll

palju lugeda, aga vähe osta, või neid osta, ilma neid suuremat lugemata.

Mõlemad tegevused, niihästi lugemine kui eriti ostmine on meil Eestis praegusel ajal, nagu öeldud, nõrgad. Meil peaks palju rohkem raamatuid loetama. Meil loetakse küll, aga pääasjalikult ajalehti. Kuid paljas ajalehtede lugemine on pääliskaudne ja teeb pääliskaudseks; raamat on põhjalikum ja sügavam. Juba raamatute rohkem lugemine mõjuks soodsasti raamatuasjandusse: see looks suurema huvi raamatu järele, ja huvile järgneks loomulikult ka suurem ostmine. Mis ostmisse puutub, siis on see praegu Eestis küll naeruväärt, otse häbiväärt väike: meie publik, ka selle intelligentsem osa, ostab äärmiselt vähe raamatuid võrreldes sellega, mis ta normaalselt peaks ostma. Püütakse seda seletada ja vabandada raha vähesusega. Tõsi, meie palgad ja üldse rahalised sissetulekud pole läbistikku suured, vaid alla seda, mis peaksid olema normaal-olukorras. Kuid see üksi ei seleta raamatute ostmise vähesust. On keskmise palgaga ametnikke, ja koguni õpetajaid — rääkimata nendega võrreldes paljudest hää sissetulekuga arstest, advokaadest, ärimehist —, kes peaaegu ühtki raamatut aasta jooksul ei osta. Miks? Mitte raha puudusest, vaid

1) Autori kirjavärs (peale y = ü) muutmata.

h u v i puudusest. Sest niipalju raha liigne ikkagi, et aastas vähemalt paar raamatutki osta. Muiks palju tühisemaiks ja niisama vähe hädatarvilisiks asjuku antakse palju kergemini raha välja, ja vahel palju rohkem, mõnikord üsnagi rohkesti: kinos ja kohvikus käimiseks, toalettidega toretsemiseks, lõbusõitudeks, pidudeks, üldse kõiksugu lõbusustiks, aga raamatute ostmiseks ei raatsita aastas viitsada markagi loovutada. Tõepoolest, kui meil iga isik, kelle kuine sissetulek üle 10 000 marga, kulutaks eesti raamatute ostmiseks vähemalt 500 marka aastas, juba see mõjuku tunduvalt meie raamatukirjastusoludesse. Meie rahvas oma praeguse ostujõuga võiks julgesti neli korda suurema raamatukirjanduse ülal pidada. Neli korda suurem kirjandus! See tähendab palju. See tähendab, et meie rahva kultuuriline jõud ja tihedus oleks neli korda suuremaks kasvand; meie rahvas nagu võrduku oma kultuuriliselt jõult neli korda suuremale rahvale!

Aga miks seda ei tehta? Miks ei osteta seevõrra rohkem raamatuid? Lihtsalt huvi puudusest, vaimlisest loidusest, vaimlisest pääliskaudsusest. Pääliskaudne, peensuse puudus — see on praeguse eestlase karakteristika. Kirvetöö — see on eestlane.

Pääliskaudsusest johtub ka ta rahvuslik ükskõikus, ta nõrk rahvustunne ja teadvus. Sest oleks rahvustunne eestlasil suurem, selgunum, pinevam, siis juba selle pärast ostetaks meil rohkem kirjandust. Sest saadaks aru, et omakeelses kirjanduses esineb kõige kõrgemal ja peenemal kujul rahvuse kultuur, ta kultuuriline omapärasus ja iseolemine. Sellest saavad soomlased ja isegi meie lõunanaabrid lätlased palju paremini aru. Soomes ostab iga poesell, iga käsitöeline juba rahvuslikust kohusetundest, juba mingisugusest rahvuslikust hääst toonist vähemalt jõuluho ajal kirjandust ja nimelt hääd kirjandust. Nii osteti Soomes möödunud talvel kahe nädalaga neljaköitelise (köide 160 soome marka = umbes 1500 eesti marka, kokku 6000 eesti m.) entsüklopeedia terve trükk (20 000 eks.) täiesti ära, nii et tuli kohe uus trükk teha. Aga meil!..

Ei, see peab meilgi paranema, kui tahame edasi jõuda. Meie kirjanduse ostmine peab kasvama. On rahvuslik tegematu-jätmise patt eesti raamatuid mitte osta või liig vähe, liig harva neid osta. Pingutagem endid natuke! Tõstkem eesti kirjanduslik toodang, nimelt raamatutoodang neljakordseks! Sest see on võimalik.

Joh. Aavik.

Viimaste aastate eesti kirjandusest.

Viimaste aastate eesti kirjandusest (jutt on siin ainult ilukirjandusest) on mitmelt poolt kirjutatud ja räägitud, et ta põeb langust (näit. Fr. Tuglas: „Looming“ nr. 5 — 1924) ja seisakut (näit. Ed. Hubel: „Eesti Kirjandus“ nr. 6 — 1925).

Mulle näib aga, et need arvamised ei ole millegagi põhjendatud.

Tuglas nimet. kirjutises näib nähtavasti võrdlevat meie viimaste aastate kirjandust „Noor-Eesti“ enne-sõjaaegse kirjandusega ja otsuse andvat viimase poolehoidjana. Kuid Tuglasele võib ju nim. ajajärgu kirjandus ligidal seista ja kallis olla, — erapooletumal vaatlemisel leiame aga, et enne-sõjaaegne „Noor-Eesti“ kirjandus üldiselt ikkagi viimaste aastate eesti kirjandust ei ületanud, vaid vastuoksa.

Kui meelde tuletada „Noor-Eesti“ kirjanikkude rühma Sturm und Drangi ja õitsengu ajajärku, siis tundub küll, et tol ajal eesti kirjandus pakatas erilise jõu ja värviküllusega. Aga sel hindamisel peab arvesse võtma järgmisi asjaolusid: enne „Noor-Eesti“ polnud, maha arvatud vahest paar üksikut autorit, eesti kunstilist kirjandust üldse olemas; isegi säärased kirjanikud, nagu Wilde, andsid oma kunstilisemad teosed hiljemini. Arusaadav seepärast, et „Noor-Eesti“ õitseaja meeldetuletusel meie seda ajajärku ikka ülihindama kipume. „Noor-Eesti“ liikumisel ja loomingu oli eeskätt see teene, et ta tõesti tõi eesti kirjanduse vaevalliselle olemasolule suure tõusu, lõi uusi väärtusi ja ajas vaevalt kiraiseva kirjandusliku jändriku lopsakalt kasvama. Aga tõendada, et see tõus oleks viimaste aastakümnete haripunktiks jäänud, on riskantne.

„Noor-Eesti“ liikumine ja loomingu oli kui värske tuulepuhang, mis käis läbi sumbunud õhu. Ta oli elustav, ta pani alguse eesti kunstilisele kirjandusele. Siit päälle algas aga arenemine ja edasimineku.

Minevik on ikka mälestusrikas, olevik tundub proosalisena, eriti säärane jõuline ja värvirikas minevik, kui „Noor-Eesti“ õitseage, ja eriti säherdune proosaline olevik, kui meie käesolevad päevad. „Noor-Eesti“ õitse-ajajärk oli kevad, oli puhkemine, oli kirjanduslik noorus, meie aga elame ajajärgul, kus möödas on tööalgamise pidulikkus, kus valitsemas juba äripäevsem töömeeleolu ja suhtumine kirjandusse noorusliku entusiasmita.

Tuletagem sellepärast kainelt ja asjalikult meelde „Noor-Eesti“ ajajärgu paremaid teoseid ja võrreldgem neid viimaste aastate kirjanduslikkude toodetega. Noppigem välja „Noor-Eesti“ liikumisega seotud kandvamad raamatud kõnesolevast ajajärgust. Need oleksid: Villem Grünthali „Laulud“, Gustav Suitsi „Elu tuli“, A. H. Tammsaare pikemad jutustused ning Friedebert Tuglase varasemad novellid ühes ta 1916. aastal ilmunud romaani „Felix Ormussoniga“. Need oleksid ka kõik kandvamad „Noor-Eesti“ õitseaja teosed. Sest peab jälle, kainelt otsustades, meelde tuletama, et „Noor-Eesti“ liikumine iseenesest, ta loosungite, ühiskondliku võitluse, albumite, ajakirja ja hulga kaastöö näol, oli jõuline ja elustav, kuid kõik selle liikumisega seotud kirjanduslik tegevus ei jäädvustunud kirjandus-ajalukku ammugi mitte väärtuslikkude kirjanduslikkude teostena.

Ülalinimetatud „Noor-Eesti“ autoritest võib viimaseil aastail vahest ainult Villem Grünthali juures kõnela kirjanduslikust langusest, vähemalt pole ta seni millegagi küündinud oma „Lauludeni“. Gustav Suitsi ja Fr. Tuglase viimase aja loomingu ei luba aga rääkida nende kirjanikkude langusest, kuna A. H. Tammsaare viimaseil aastail just tunduvalt on ületanud oma „Noor-Eesti“ ajajärgu loomingu.

Endiste „Noor-Eesti“ kirjanikkude kõrvale on aga hilisemad ja just viimased aastad toonud terve rea uusi väärtuslikke kirjanduslikke nime-

sid ja rida vanemaid nimesid on just viimaseil aastail näidanud oma kirjanduslikku võimist kaaluvamalt kui kunagi varemini.

Pärast „Noor-Eesti“ õitse-ajajärku on eesti kirjanduses enese üldfunnustatud väärtustega maksuma pannud säärased nimed kui Henrik Visnapuu ja Marie Under, on tulnud rida noori, nagu A. Kivikas ja Peet Vallak; Oskar Luts ja Mait Metsanurk on kirjutanud just viimaseil aastail oma paremad teosed. Ja kes julgeks tõendada, et „Noor-Eesti“ õitseaja proosa oleks parem olnud praeguse Tuglase, Tammsaare, Lutsu, Metsanurga või isegi Kivikase omast? Või et Gustav Suitsi „Elutule“ kõrval kogu ta omaaegse jõu ja värskeusega ei suudaks miski võistelda praeguse aja liüriikast.

Kui Tuglas kirjutab, et läinud ajal kirjandusliku teose ilmumine oli sündmuseks kogu ühiskonnale ja nüüd enam mitte, siis on liiga julge väita, et see kahe ajajärgu erinev suhtumine kirjanduslikku teosesse oleks tingitud ainult teosest enesest. Selle juures olid ja on maksivad paljud kõrvalised ajajärgu nähtused, mida siin pikemalt käsitleda ei tarvi. Vaadeldes aga varemate ja käesolevate aastate kirjanduslike teoseid eelarvamiseta ja mineviküülistamise tendentsita — lihtsalt, kaine võrdlusega — ei leia meie mingisuguseid üllatavaid pärleid ei kaugemas ega lähemas kirjanduslikus minevikus, mis võiksid oma särava varjata viimaste aastate kirjanduslike teoseid. Kindlasti võib aga öelda, et järjest edasiminev kirjanduslik areng kogu meie kirjanduslikule produktioonile on toonud nii sisuliselt kui ka vormiliselt uusi saavutusi. Näiteks võib veel nimetada, et „Noor-Eesti“ ajajärgul peale Wilde, Tuglase ja veel vahest paari vanema kirjaniku teoste teisi eestipäraseltki enam-vähem korralikke proosateoseid meil ei olnud. Viimased aastad on aga, kordan, toonud muu seas häid, igatahes paremaid kui „Noor-Eesti“ ajajärgul, Tammsaare, Metsanurga, Lutsu, Kivikase, Vallaki ja teiste teo-

seid, mis silmanähtavalt dokumenteerivad meie viimaste aastate kirjanduse edu ja arenemist.

Et lühidalt kokku võtta: „Noor-Eesti“ õitseaja kirjanikud püsisid ka viimaseil aastail vähemal endisel tasapinnal, kuna Tammsaare on tugevasi arenenud; väljaspool „Noor-Eesti“ seisnud kirjanikkude pere, mis käesoleval ajal moodustab kaaluvama osa eesti kirjandusest, on aga selle kaaluvama seisukoha võinud just viimaste aastate arenemisega.

Jääb tõelise imestusega küsida: kus on siis seisak või koguni langus?

Mulle näib, et meil liiga kergelt käsitletakse nii üksikute kirjanikkude kui ka kirjanduslike ajajärgude loomingu: tehakse kategoorilisi otsuseid üksikute kirjanikkude üksikute teoste puhul ja mõistetakse kohut kirjandusliku ajajärgu üle vahest mõne üksiku aasta kirjandusliku toodangu järele.

Ei ole veel langus, kui mõni üksik kirjanik esineb aasta hiljemini nõrgema teosega kui aasta varemini või kui ta üldse ei esine. Isegi üleilmliku tunnustusega talendid on kirjutanud aeg-ajalt nõrgemaid ja isegi nõrku teoseid oma üldproduktioonis.

Samuti ei või seisakut ega langust konstateerida, kui paari aasta üldine kirjandusturg on vahest soredam eelmistest aastatest.

Tõsi ju, et meil pole praegu hiigla-edu kirjandusväljal. Paistab, et meil seda aga iga hinna eest igatsetakse. Sellest see igavene rahulolematuse oleviku kirjandusega, tuleviku ennustamine peaaegu kas või iga kirjaniku üksiku teose juures ja ikka jälle korduv näitamine minevikku — „Noor-Eestisse“, mis tõesti oli oma ajajärgu kirjanduslikuks revolutsiooniks. Kuid revolutsioon ei kesta kaua, peagi muutub ta evolutsiooniks, et ehk jälle kunagi prahvatada lõhkele uue hoo ja tulega. Ja praegu igatahes elame meie kirjandusliku evolutsiooni tähe all, — seda aga on võimatu pidada tagasiminekuks või seisakuks. Richard Roht.

EESTI BIOGRAAFILINE LEKSIKON I.

Toimetus: Prof. A. R. Cederberg, peatoimetaja; prof. H. Koppel, prof. J. Köpp, prof. A. Saareste, dots. P. Treiberg, Fr. Tuglas, R. Kleis, sekretär. 144 lk. Hind 400 marka.

Eesti biograafilisest leksikonist, mille väljaandmise kavatsus tekkis juba kuue aasta eest, on esimene vihik ilmunud. Üldse ilmub leksikon, nagu saatesõnast näha, 4 vihus ja ta väljaandmist kavatsetakse lõpule viia 1928. a.

Esimeses vihus on biograafiad A—H täheni.

Saatesõnas lausub leksikon oma illesandest järgmist: „Leksikon on mõeldud välismaade samatüübiliste käsiraamatute eeskujul teaduslik-ajaloolise koguteosena, milles aset leiaksid kõigi nende isikute elulood ja võimalikult ka hinnangud, kes Eesti maa ja rahva ajaloos mingit osa on mänginud, alates umbes XIII aastasajast ja lõpetades meie päevadega.“

Selle järele ei ole siis leksikoni võetud mitte ainult Eesti rahvusest isikute nimed, vaid ka hulk välismaalaste omi, kes kuidagi oma töödes on Baltimaad puudutanud või kelle tegevuspiir-

kond ulatus meie maale. Mõistagi, et leksikoni kitsa ruumi pärast ei võidud lubada kuigi palju ridu üksikule isikule, kuid selle eest on iseäranis vanema aja tegelaste elulugudele juurde lisatud allikad, kust nende kohta teated võetud, mis võimaldab huvitatule asjale lähemale tungida.

Tingimata on leksikonil suur väärtus, sest et meil õieti midagi selletaolist ei ole trükitis ilmunud, kust kõigi nende isikute kohta võib teateid saada, kes omandanud meie maa ja rahva ajaloos kuidagi väljapaistva seisukoha. Võib uskuda, et leksikon on teos, mis loob tulevasele Eesti ajaloo teaduslikule käsitlusele teatavad eeldused ja aluse, seda enam, et ta toob hulga materjali, mis tänini trükitis pole ilmunud ja mis üksikult uurijalt kättepüüdmisel nõuaksid suurt ajakulu ja vaeva.

Jääb oodata, et leksikoni väljaandmine õnnelikult viidaks lõpule. Toetus, mis Haridusministeeriumi ja kultuurkapitali poolt leksikoni väljaandmiseks on antud, on sattunud küll kohta, mille vastu vist kellelgi ei ole midagi ütelda.

«Päevaleht» nr. 246, 11. IX. 1926.

J. M.

Joh. Kuulberg'i näidendid loomade, putukate ja lindude elust on ülihuvitavad, kerged, riimirikkad ja otse sätendavad oma rõõmsa meeleolude mänguga. Kõik näidendid on „Vanemuises“ ja mujal õpilaste poolt suure eduga ette kantud.

Koolipidudel ei tohiks need näidendid puududa. Ka lugemisraamatuna on nad kütkestavad.

Jänku jõuluöö

48 lk. 6 joonist. Hind 100 marka.

Tegelased: Jänku, Jänku ema, Rebaseshärä, Rebasesproua, Rebasespreilid, Vanatühi, jõulumees, Metshaldjad.

Esimene pilt.

Teine etteaste (väljavõte).

Vanatühi
(*ähvardades*):

Missugune häbematus! Tee, et sa kaod siit kõige oma kotiga, muidu ma murrän su.

Jõulumees.

Ära nii ägedasti ikka kohe murra! Kannata pisut, ma kimpsud-kompsud maha panen ja lähemale astun sulle. Sul siis kergem ka murda.

(*Paneb koti seljast ja jõulupuu kaenlast maha.*)

Vanatühi.

Ah, sa ei kardagi. Oota aga, oota! Oleks mul kaasas mu varras, küll ma sind praeksin, küll ma su habeme kõrvetaksin ja rasva sulataksin: üht külge keeraksin, teist külge pööraksin, tule peal hoiaksin.

(*Laksutab käsi ja vahib üle öla tagasi.*)

Sellid siia! Sellid siia! Tooge põrgust varras! Tooge varras!

(*Jõulumehel.*)

Varssi on nad siin, varssi on nad siin!

Jõulumees

(*on vähehaaval vanatühjale lähenenud ja püüab teda äkitselt tabada; vanatühi katsub küll põgeneda, kuid jõulumees saab tal sabast kinni.*)

Nüüd oled sa, vennike, mul käes!

Vanatühi
(*hädaldades*):

Ai, ai, ai! Lase ometi lahti, ära rebi saba katki!

Jõulumees

(*tirib vanatühja sabapidi keset näitelava, võtab tal siis parema käega turjast kinni ja rõhub ta põlvili.*)

Ei, kullake, lahti ma sind küll ei lase.

(*Pistab vasaku käe kaks sõrme suhu ja vilistab.*)

(*Järgnevas etteastes jooksevad näitelavale mets-haldjad pika halli habemega, kasetohust torbikud peas.*)

Kui konnal kõht valutab

Näidend lindude elust.

40 lk. 4 joonist. Hind 80 marka.

Tegelased: Leevike, Linavästriik, Varblane, Konn, Rähn.

Näitelava kujutab halja rohuga kaetud lagedat kohakest kuskil laanes. Umberringi kasvavad pikad sihvakad kased rippuvate okstega.

Siin ja seal kasetüvede vahel on näha mõni õitsev toomingas või kuslapuu-pöösas. Pahemal pool niri-

seb sambla süles väike ojake. Oja kaldal seisavad mõned sammaldunud kivimürakad, vees kasvavad ubalehed, kõrkjad ja võhumöögad. Kaugel tagapool palistab taeyaserva õrn koidupuna. Päike on varssi tõusmas. Ohku täidab ööbiku laksutamine ja konnade krooksumine.

Neljas etteaste (väljavõte).

Konn

(*ronib kivi tagant välja, lõõtspill kaenlas.*)

Linavästriik, Leevike, Varblane
(*imestanult*):

Konn!

Konn:

See ta just on!

Selle kivi tagant sealt

Kuulasin te kõnet pealt.

Linavästriik:

Tere, lombikuningas! Kus su viiul on!

Konn

(*tähtsalt, vähe hooletult*):

Viiuli ma jätsin maha,
Hellaks hõõrub lõuanaha;
Ostsin linnast uue pilli,
Maksin ta eest hinna kalli.
Alles eile tõi ta koju,
Täna teile tema mõju
Tahan pisut tunda anda,
Mõne pala ette kanda.

(*Istub ja teeb pilliga hirmsat lärmi; varblane kuulab nähtava mõnutsemisega, leevike ja linavästriik põgenevad kätega kõrvu kaitses puude taha.*)

Varblane

(*suurima vaimustusega*):

Pill on aus, ma ütlen sulle!

Ole meheks, müü ta mulle!

(*Järgneb V etteaste. Näitelavale tuleb rähn, mõõdukalt sammul, kepp käes.*)

Kui sääsk sääreluu murdis

40 lk. Värvilise kaanepildiga. Hind kõites 65 marka.

Tegelased: Kollane liblikas, Kirju liblikas, Lepatriinu, Rohutirts. Sääsk, Sipelgas, Võilill, Pääsusilm, Kullerkupp.

Näitelava kujutab väikest metsaga ning pöösas-tega ümbritsetud lagendikku. Keset lagendikku asub suur känd, selle läheduses paar suurt kärbseseent ning tagapool suur sipelgapesa hiiglakuuse all.

Viies etteaste (väljavõte).

Sääsk

(*tormab suure käraga tantsijate kallale.*)

Kes siin teevad sarnast kära?

(*Rohutirts jätab mängimise ja poeb võilille taha, liblikad põgenevad seente taha, ainult lepatriinu tantsib külmavereliselt edasi.*)

Ise veel põgenevad ära!

Kas teil meelest läinud juba,

Kellelt küsima peab luba!

Või ei tunne teie mind?

Olen kõige suurem lind

Kogu ilma peal!

Vaadake, kus on rind!

Mitte nagu sellel seal!

(*Näitab käega rohutirtsu poole; see võpatab ehmatusest.*)

Kas te teate, kelle veri
Voolab minu soontes?
Mässab nagu meri!
Olen käinud lossides suurtes,
Olen lennanud laiates laantes,
Kõik kardavad mind!

(Läheneb ähvardavalt lepatriinule.)

Aga sina vist tahad,
Et torkan sind?

(Aru saades, et lepatriinu teda ei karda, pöördub
uuesti liblikate poole.)

Praegu olen väga suurest soost:
Vähe aja eest hammustasin kindralli hoost!
Mõtelge, kus selle au ots!
Seda imestab kogu mets!

L i s a s on juhatused kostüümide valmistamiseks kõi-
gile tegelastele.

A. Laabus

Pauka

Koerakomet lastele.

48 lk. 6 joon. Hind 80 marka.

Tegelased: Pauka, Kriimsilm, Reinuvader,
Peremees, Perenaine, Sulane, Sulasenaine.

Pauka on elatanud koer, kes talust välja kihutatakse ja nüüd koduta ümber hulgub, kõrvad lontis, saba sorus. Ta pruunikas kuub on eluvõitluses tublisti kannatada saanud ja tolknep narmais ta kõhna keha ümber. Metsas nõutult ümber eksides kohtab ta Kriimsilma, kellega nad varssi sõbraks saavad. Mõlemad on pööraselt näijased. Seal ilmub metsast

nähtavale Reinuvader, seisatub, toetab käe puusa ja keerutab teise käega peenelt oma vurrusid. Paukal ja Kriimsilmal tekib lootus, et nüüd viimaks nädala kohta midagi hamba alla saab. Suure hooga tormavad nad Reinuvaderi kallale ja tahavad teda kohe ära murda. Reinuvader on päris kimbus. Kõike oma kavalust kokku võttes palub ta: „Kinkige mulle üks silmapilk aega, et ma teile oma südamlõiku tänu võiksin avaldada. Sest vaadake, auväärt murdjad, elu ei paku mulle enam mingisugust lõbu. Kuid tänutundmusest teie vastu ei tohi ma vaikida hirmsast hädaohust, millesse teie langete, kui te mu ära sööte. Kogu mu ihu on valu otsekui tuld täis. Ma olen paratamata surmale pühendatud ja näeksin hea meelga oma kannatuste peatset lõppu, liiati veel niisuguste aumeeste läbi, nagu teie olete.“

Kriimsilm ja Pauka vaatavad juhmilt teineteise otsa, sest selgub, et Reinuvader on kurja käe külvatud mürgiseid pille söönud, mille tagajärjel kogu ta ihu hirmsasti mürgitatud ja ta söömiseks niisama hea on kui kihvtipill.

„Teid hoiatades olen ma teie vastu oma kaas-kodaniku aukohuse täitnud ja nüüd tehke, mis tahate,“ lõpetab Reinuvader. Pauka laseb Reinuvaderist pettunult lahti — „mina sinusse, raipesse, ei puutu“. Ka Kriimsilm tõukab Reinuvaderi pahaselt eemale — „et sa ka kõike partsu sisse õgid“. Pauka ohkab, et esimest korda elus satub metsast paluke pikku ja seegi on kihvtitatud. Ka Kriimsilm kurdab, et kõht otse tolmab tühjusest. — Nüüd arutavad nad kolmekesi oma täbarat seisukorda ja lõpuks tuleb Reinuvaderile hea mõte, mille täideviimine ongi käesoleva kometi sisulisemaks osaks: Pauka esineb kangelasena, päästes peremehe lapse surma suust. Peremees saab aru, et ta Pauka vastu ülekohtune on olnud ja tahab seda nüüd heaks teha. Ka Kriimsilm ja Reinuvader saavad tublid kõhutäied.

Kirjastus „ISTANDIKULT“ praegu ilmunud:

Paranda oma keelevead!

Harjutuslauseid õigekeelsuse omandamiseks ühes lahendusega I

Koolidele ja iseõppimiseks kokku seadnud JOH. AAVIK

« Hind 15 mk. »

« « See raamat on eriti kohane keskkooli kolmele viimsele klassile keelilise harjutuse vahendiks. » »

JOH. AAVIK

Õigekeelsuslik grammatika nr. 1.

Eesti deklinatsiooni liigid

« Hind 20 mk. »

Õigekeelsuslik grammatika nr. 2.

Mitmuse partitiiv ja i-mitmus

« Hind 35 mk. »

Õigekeelsuslik grammatika nr. 3.

Eesti verb, selle liigid ja õigekeelsus

« Hind 30 mk. »

Pealadu „Postimehe“ rmtk. / Tartus / ja „Päevalehe“ rmtk. / Tallinnas /.

Kirjastuse aadress: „Postimehe“ rmtk. Tartus.

H. Moora:

Eestlaste kultuur muistsel iseseisvus-ajal.

Tartu ülikooli arkeoloogia kabineti toimetused 4. „Looduse“ kirjastus, Tartus, 1926.

Teos, mille järele meil juba Eesti ajaloo õpetamise seisukohalt oli suur nõudmine. Omal ajal kuukirjas „Eesti Kirjandus“ (1908/09) ilmunud Eesti kultuur-ajaloolase V. Reimani kirjutis „Eesti rahva hariduse järg iseseisvuse ajajärgul“, on raskesti kättesaadav ja osalt muidugi juba vananenud, — vahepeal on uurimine meie muistse kultuuri alal üsna olulisi uusi saavutusi teinud, osalt puudub selles kirjutises mõnede meie muistse kultuurielu nähtuste käsitlemine.

Raamatu sisulise koosseisu äramääramisel on autor arvestanud meie muistse kultuuri olulisemaid elemente. See on loogiliselt ja häärtimõeldult tehtud. Peatükis „Naiste rõivas-tus, ehted ja riistad“ käsitletakse noorema raua-aja leidest, võrrelduina vastavate leidudega Soomest, jalatseid, peakatteid, ehteid, Eesti muistset ornamendikat, naiste tarbe- ja tööriistu, riidevalmistamisviise; peatükis „Meeste rõivas-tus ja riistad“ — meeste rõivaid ja ehteid, relvu, töö-, tarbe- ja valamisriistu; peatükis „Ehitised, külad, põlluharimine ja muud elatusviisid“ — elumaja, sauna, rehte, suvekööki jne., kasutatavaid viljalikke, karja- ja heinamaid, kõrvalisi tulundusharusid: metsastust, kalastust, sepi- ja kaubandust, sisse- ja väljaveo-kaupasad, vahetuskaubandust ja maksu-vahendeid; peatükis „Ühiskondlik kord, maa jaotus“ — perekonda, üksik- ja suur-perekonda ja selle hargnemist, jõukussuhteid ja seisuslike vahede algeid, kihelkonda ja selle sisemist korraldust, maakonda, riikliku korralduse algeid; peatükis „Sõjaline kultuur“ — eestlaste malevat, sõdimisviise, pealetungi- ja kaitse-sõja võitlusviise, muinaslõppu, peljupaiku, muistsete merirekede iseloomu, laevu ja võitlusviise merel; peatükis „Vaimline kultuur“ — eesti keelt muinasaja lõpul, usundit, luulet ja muusikat ja peatükis „Naaber-rahvad“ kõneldakse liivlastest, kurelastest, vadjalastest, soomlastest, karjalastest, permi-soomlastest, Volga-soomlastest, balti rahvaist, skandinaavlastest, slaavlastest ja türgi rahvaist ja viimaks „Lõpp-ülevaates“ on antud lühidalt üldine muistse Eesti kultuuri iseloomustus.

Autor on oma teose jaoks ära kasutanud suure hoole ja ettevaatlikkusega terve rea arheoloogilisi, etnograafilisi, folkloristlikke, keelelisi, ajaloolisi jne. uurimusi ja andmeid. Kasutatud materjali kohta leiame ülestähendusi raamatu lõppu paigutatud „Märkmeis“. Kroonikaist loomulikult peatähelepanu aluseks on saanud Läti Henriku kroonika, mida hoolikalt analüüsitud jne, kuna uurimuste alal autoril palju mõõdu-andvaid teoseid abiks on olnud; arheoloogia alal küll peamiselt prof. A. M. Tallgreni äsja ilmunud „Zur Archäologie Estis 2“ (Tartu ülikooli toimetused, Acta et Commentationes Universitatis Dorpatensis B 8.), etnograafiliste uurimuste alal tähtsa Soome teadlase U. T. Sireliuse mitmed uurimused ja kirjutised, usundi alal — Soome teadlase K. Krohni tööd, esi-

meses jones muidugi „Suomalaisen ru-nojen historia“, samal alal veel prof. M. J. Eiseni teosed ja temalt saadud andmed, majandusolude jne. käsitlemisel on kasutatud esijoonel Soome uurija Väinö Voionmaa ja Paul Johannseni teoseid, muinaslinnade ja peljupaikade ülevaates on jälgitud Eerik Laidi uurimusi, ajaloolistest uurimustest eriliselt kasuki on olnud Snellmann-Virkkunen'i — „Itä-meren suomalaiset itsenäisyytensä aikana“.

Eesti uurimustest kasuks olnud on ka V. Reimani kirjutis „Eesti rahva hariduse järg iseseisvuse aja lõpul“, kuna üle-vaate keeleolude kohta käesolevasse teosesse on kirjutatud mag. J. Mägiste. Peale mainitud autorite ja teoste on autor ohtralt kasutanud veel teisi autoreid ja allikaid.

Iseäralikku tähelepanu on tarvis juhtida ka raamatus rikkalikult leiduvaile joonistele ja kaar-tidele. Nende väljavali on asjatundlikult ja si-sule vastavalt sündinud. Ilma nendeta oleks arheo-loogilisi leide jne. täiesti võimatu kujutella.

Nii leiame raamatus kujutatuna arheoologi-lisi leide, kalmeid, kääpaide, hüepuid, ohvripaiku, ohvrikive, muinaslinna, Eesti noorema raua-aja muinasleidude, Eesti muinaslinnade, Eesti kääbuskalmete levimise kaardid ja raamatu lõ-pus: Sõmeru küla maade kaardi 1687. a., Eesti muistsete maakondade, Ida-Euroopa kultuuride kaardi 1000. a. paigu p. Kr. Et raamat üsna heale paberile trükitud, siis on ka kõik joonised selged.

Teadagi, et autor, käsitledes muinasaegu, peab paljud küsimused jne. jätma lahtiseks ja paljudel kordadel ainult hüpoteese andma, nii leiame seda üksikasjalikes eriuurimusiski. Üldiselt on raa-matus etteulitavaid vääratusi vähe ja on need tähtsusetud. Kui autor arvab (lk. 45), et karu-äkke pulgad olid ainult ühe jala pikkused, siis nähtavasti eksib, nii võis see olla ainult ärakulu-nud, tarvitamiseks kõlbmatute äkkepulkadega, kuna aga Saarde jne. kihelkonnas uue äkke pulgad olid kuni 2 jalga pikad. Neid tehti n. n. liimeistriga jne. vahedaks. Kui autor lk. 40 kõneleb puupakkudega sillutatud teedest ja ütleb, et need Karjalas veel nüüd tarvitusel, siis olgu siin juurde lisatud, et neid teid käesolevate ridade kirjutaja oma silmaga veel meil on näinud; sar-nane pakktee oli Pati Risti külas, Räbu talust Kolmearakse talusse viival Laane teel. See pakk-tee on tehtud umbes XIX sajangu keskel, nüüd on ta vist küll suuremalt osalt ära pehkinud. Sama-suguseid teid olevat veel seal lähikonnas Tolkuse jne. rabades.

Ka ei ole autor selgesti kujutanud küliste tegemist (lk. 44). Ale- ja külitsetegemise üle võiks üsna huvitavaid teateid saada Saarde kihelkonna metsataludest, kus seda paarikümne aasta eest harrastati. Ka oleks väga tähtis seal metsa-heinamaade jne. nimesid üles tähendada, — see annaks huvitavaid andmeid sellest, kuidas meil veel hilisel ajal sao- ja külitsetegemisega põldu tehti. Meie leiame seal sääraseid nimesid, nagu Tulimur(r)u (või Tulimurd), Venemur(r)u (tal), Jurnasaadu, Ernesaadu ja palju sarnaseid nimetusi.

Ka näeme Moora raamatut lugedes, et tal allikatest ammutatud teadmised ajaloolisest ajast ei ole mitte nii täielised kui muinasajast, kuid see ei vähenda üldiselt raamatu väärtust.

lgatahes on H. Moorä teos muistise Eesti iseseisvus-aja kultuuri tutvustamisel meie ees-
likeelses teaduslikus kirjanduses omamoodi sünd-
museks. Lugeja saab asjaliku ja kaine ülevaate
ja kui ta soovib ühes või teises eriküsimuses ise-
seisvalt orienteeruda või põhjalikumaid teadmisi
ammutada, siis aitavad seks autori poolt „Märk-
meis“ mainitud teosed. See raamat on seda
vajalikum, et seni meie õpetajakonnal puudus
korralikum orienteerumise võimalus, oitsene
teadusliku kirjanduse ärakasutamise praktiliseks
juhusteks on mitte-eriteadlastele suurte raskus-
tega ühenduses, — on raske olulikku tabada ja
pealegi ei ole uurimused igal pool kättesaadavad
ja ka igaihele juba keeleliselt arusaadavad.

Loodan, et meie koolielu juhtivad võimud
hoolitsevad selle eest, et see raamat iga ajaloo-
õpetaja ja iga kooli raamatukogusse läheb.

«Postimees» nr. 286, 21. X. 1926.

H. S(epp).

Eerik Laid

Eesti muinaslinnad

12/ lk. 33. joon., värvilise kaardiga. Hind 150 mk.

Muinaslinnad pole mitte ainult teaduslik täht-
sus. Nad on vaba Eesti mälestussambad, suuri-
mad tunnistused sellest jõust ja kultuurist, mis
siin oli loodud enne maa langemist.

Käesolev teos on soliidne ja põhjalik aruanne
sellest, mis Eesti muinaslinnust praegu on teada.

Ma usun kindlasti, et see teos leiab hindamist
ja äratav lugupidamist Eesti muinasjäänuste kohta,

Prof. A. M. Tallgren.

Elu ja elukorraldus.

Kirjut. A. Audova, looduseteaduse doktor.

K.-Ü. „Looduse“ kirjastus. 152 lk. Hind 300 mk.

See on tingimata huvitavamaid raamatuid,
mis viimasel ajal ilmunud meie kirjandusturul.

Mis on siis selle raamatu ülesanne?

Autor lausub ise selle kohta eessõnas muu
seas järgmist: „Tarvis eelarvamisteta uurimisel
eraldada tõde valest. Tarvis tunnustada tõde, mis
juba ammu öeldud, ja kokkukõlastada ning
täiendada praeguste tõdedega. Niiviisi saame
ajakohase tõe ja ajakohased ideaalid, mida tar-
vis teada ning austada. Ei saa tõusta demokraat-
liku riigi rahvaelu kõrgele järjele, kui rahvas —
valitseja ise — madalal, kui rohkesti väärarusaami-
si elust.“

Tähendatud raamat tahab ilmavaate ja elu-
korralduse küsimusi vaadelda, lähtudes kõige pealt
loodusteaduste aluselt. Ta tahab olla välkeseks,
meie olude kohaselt, populaarseks katseks küsi-
muste lahendamisel, millised eesmärgid ja milli-
sed tuleviku perspektiivid tuleksid paremusele
püüdjail üles seada ja millised on selleks abinõud.
Autori mõtlemise järele on küll palju kõneldud
elu paremaks kujundamise tarvidusest ja võima-
lusest, kuid vähe on tehtud ses suunas. Tähele-
panu on pöördud liiga palju mujale ning jõudu on
kulutatud rohkesti juhiseis asjus. Elu on jätud
hoolitusse: tema eest ei hoolitseta otstarbeko-
haselt.

Raamat jaguneb kümnekonda peatükki ja
iga peatükk toob mitu artiklit elule lähedal seis-
vate küsimuste üle. Toome ühest niisugusest
kirjutisest, mille pealkirjaks: „Suur eksitus“ näi-
teks mõned väljavõtted.

„Himude orjusel pole üldse mingisugust piiri.
Lubab jõukus, siis ei lepita enam lihtsa ja korra-
liku teraviljaga, aedvilja ning piimatoiduga, vaid
hakatakse tarvitama liiga palju liha ja lihasaadusi.
Jõukuse kasvades ei olda enam nendega rahul,
vaid hakatakse ikka rohkem tarvitama mitmesu-
guseid peeni ehk raffineeritud roogi. Süüakse
sagedasti ja rohkem kui tarvis, nii et keha kaot-
ab harilikult oma ilusa saleduse ning muutub
inetuks. Samuti on lugu korteriga, rõivastega
jne. Jõukuse kasvades ei rahulda enam korralik
ja lihtne korter ning rõivad. Üks ainus perekond
võib tahta losse ja rõivaid, mille loomiseks kulub
kümneid tuhandeid tööpäevi. Mõnudeotsija ei
lepi enam veega joogiks, vaid tema ei taha enam
elada ilma uimastavate aineteta. Ikka raffineeri-
tumaks kujunevad alkohoolilised joogid, tubaka-
saadused jne. Ainsa pidusöögiga võib toreduse-
armastaja ühes oma võõrastega paljude sadade
tööpäevade vilja ära kulutada. Lõbustusasutis,
hasarimängudes jne. — igal pool võib kulutada raha
piiramatult. Üks ainus inimene võib tuhandete
kaasinimeste töövaeva ära pillata.“

Edasi näitab autor, kuidas niisugune pillavalt
elamine ja meeleliste mõnude otsimine inimest
sugugi õnnelikuks ei tee. Enamasti on niisuguse-
d inimesed hoopis õnnetumad kui need, kes
lihtsalt ja korralikult elavad. Pillamine ja asjata
toredus on elu vaenlased, sest selle läbi tehakse
vileisaks teiste elu ja niisugused inimesed ei
saavuta lõpuks ka mitte rahuldust ja head elu.
Artikli lõpul ütleb autor: Suur eksitus on tühi-
selt lõbutsemisest õnne otsida. Tõesti, inimesed
ise muudavad oma mõistmatuses elu põrguks!
Ise valmistavad inimesed oma rumaluses piinasid
enestele ja oma kaasinimesile, kuna võib ühis-
konda teenides ja võimalikult optimaalselt elades
ühisel jõul muuta elu üldiseks õnneriigiks.

Artiklis „Õnnelootus väliseist olukorrast“ üt-
leb raamatu kirjutaja: Mingisugune väline muutus
ükski, ilma sisemise muutuseta paremusele, ei too
õnne.

Valitsejate ja juhtide kohta öeldakse: Valit-
sejad peavad olema suurte teadmistega inimesed.
Elu juhtimas olgu targeimad ning ausad mehed.“

Peatusime veidi pikemalt nimetatud raamatu
juures ja tõime temast mõned väljavõtted, et lu-
geja saaks aimu tema sisu laadist.

Üldse on raamat kirjutatud õige lihtsast kee-
les, aga selle juures on osatud hoida kõitvat,
südamlikku tooni, nii et ta ei muutu lugedes mitte
igavaks. Olgugi, et raamatus on rohkesti õpe-
tusi, juhatusi, isegi teravaid noomitusi, kuid ometi
osatakse see kõik esitada niisugusel viisil, et ta
mitte oma liiga pealetungivusega ei lähe vastikuks.
Lugedes tekib tunne, et autor armastab inimest,
oma rahvast, ja kõigest südamest soovib, et ta
oleks õnnelik.

Võiks loota, et raamat „Elu ja elukorraldus“
õige kiiresti läheb laiali rahva hulka ja et ta lu-
gemine toob osaltki neid tagajärgi, mille läbi
inimene jõuaks õnnelikumale ja paremale elule.

«Päevaleht» nr. 251, 16. IX. 1926.

J. M.

1. X. 26. — 25. X. 26.
on ilmunud:

1) Elisabeth Sell
Lühike
saksa kirjanduslugu

keskkoolidele

III jagu — 2. vihk. — Olevik ja balti kirjandus.
209. lk. — 370. lk. Hind 150 marka.

INHALTSVERZEICHNIS.

Der Naturalismus (Fortsetzung).

Symbolismus, Neuklassizismus, Expressionismus. George Stefan. Hofmannsthal. Daubendey. Hardt. Passkampf.

Die Dichtung der letzten Jahrzehnte. Dehmel. Prinz Emil von Schoenaich-Carolath. Presber. Spittler. Börries von Münchhausen. Ballade vom Brennesselbusch. Sternberg. Miegel. Berner. Avenarius. Lichtgestalten. Fleischlen. Rügen. Rainer Maria Rilke. Otto Ernst.

Roman und Novelle. Kretzer. Polenz. Der Büttnerbauer. Viebig. Böhlau. Kurz. Ricarda Huch. Unersättlich. Frenssen. Löns. Stratz. Herzog. Holländer. Tovote. Freiherr von Ompteda. Thomas Mann. Heinrich Mann. Kellermann. Wassermann. Bonsels. Eulenberg.

Baltische Dichtung.

Die deutsche Dichtung in den baltischen Landen. Livländische Reimchronik. Revaler Totentanz. Seelmann. Andreas Knopken. Burchard Waldis. Klagelied eines estn. Bauern. Reiner Brockmann. Jacob Lenz. Abschiedsode. Elisa von der Recke. Die Abendröte. Carl Petersen. Die Wiege. Kasimir Böhlendorff. Einsamkeit.

Baltische Dichtung des XIX u. XX Jahrhunderts. Jakob Malm. Die Oberpahlische Freundschaft. Alexis Adolphi. Ich suchte und ich fand. Heimat. Karl von Stern. Alpenglühchen. Coeur ist Trumpf. Graf Rehbinder. Der alte Fischer. Der Narr. Finis. Ein Schrei. Karl von Fircks. O, Frühling. Der Körper ist ein Lebemann. Ich wollt', ich könnt' Dein Herz belauschen. Viktor von Andrejanoff. Am Meer. Lebensregel. Helene v. Engelhardt-Schnellenstein. Nach manchem Jahr. Australien. Emil von Grothuss. Sturm. Das Sträusslein aus Moos. Rudolf Seuberlich. Vom alten Wuchziger. Theodor Pantenius. Ed. Graf Kayserling. Christoph Mickwitz. An der Steinbrücke in Dorpat. Um Nichts. Mutterliebe. Hans Schmidt. Hirtenweise. Mondnacht. Karl Hunnius. Friedhofsfrühling. Johannes Baron Maydell. Ich sass in trüben Gedanken. Ritterschlag. Leopold von Schröder. Koit und Amarik. Alexander von Mengden. Sommermorgen. Dürres Blatt. Frank Thiess. Werner Bergegrün. Valerian Tornius. Monika von Hunnius. Herbert von Hörner. Elfriede Skalberg. Gertrud von der Brinken. Sonne. Im Armenstift. Mose. Worte aus der Wüste. Wüstengrab. Wörterverzeichnis. Inhaltsverzeichnis. Quellenangabe. Berichtigung.

2) Joh. Adamsõn
Eesti ajalugu
algkoolidele

2. parandatud ja täiendatud trükk
188 lk. 123 joon. Hind 150 marka.

3) Fr. Puusepp
Keelelisi ja kirjaseadmise harjutusi

1. — 2. õppeaasta
2. muutmata trükk. — — 108 lk. 25 pilti. Hind 80 marka.

4) Fr. Puusepp
Keelelisi harjutusi
õigekirja õppimiseks

3. — 4. õppeaasta
6. muutmata trükk. — 148 lk. Hind 100 marka.

5) Kogerman-Männik-Mahlstein
LOODUSEÕPETUS

Ühtluskooli IV õppeaasta
4. trükk. — 208 lk. 207 joon. Hind 150 marka.

6) K. R. Veski - J. Grünthal
ARITMEETIKA
JA
GEOMEETRIA
IV õppeaasta

5. trükk. — 156 lk. 45 joon. Hind 80 marka.

Praegu trükis:

- 1) Richard Roht: Imelikud juhtumused Tatriku alevis.
  - 2) K. Hindrey: Kaasaegsed (illustreeritud väljaanne).
  - 3) Aug. Gailit: Vastu hommikut — novellid.
  - 4) Arno Raag: Unustuste saar — luuletused.
- Seeriast „Eesti kirjandust koolidele“:
- 5) Fr. Tuglas: Popi ja Huhuu.
  - 6) J. Mändmeis: Laanemetsa veskitalu.
- Seeriast „Prantsuse kirjandust koolidele“:
- 7) Les trois petits Cochonnets.
  - 8) Les trois Ours.
  - 9) H. Riikoja: Kodu II.
  - 10) M. J. Eisen: Eesti imede ilmast.
  - 11) H. Kruus: Ajalooline arhiiv I.
  - 12) A. Lüüs: Laste ühiskondlik tervishoid.
  - 13) M. Härms: Lindude määraja.
  - 14) W. Petersen: Päevaliblikate määraja.
  - 15) A. Remmel: Ilustamise õpetus.
  - 16) „Väle arvutaja“ (Normmeeritud katse-harjutused aritmeetikas — 15 tabelis — 2. algk. õppeaastale.)

Vastutav toimetaja: Hans Männik.

Väljaandja: K.-Ü. „Loodus“, Tartus, Vana tän. 1

Trükkkoda Ed. Bergmann, Tartus.